

Cabré reflexiona sobre l'escriptura

Amb 'Les incerteses', Jaume Cabré torna als taulells de novetats. És un recull de deu assajos breus sobre els interrogants creatius de l'autor de 'Jo confesso' i alguns apunts culturals

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

Des de *L'ombra de l'eunuc*, publicada el 1996, Jaume Cabré ha necessitat posar en ordre les seves reflexions sobre escriptura i cultura en llibres que han quedat enmig de les obres de ficció. Primer va arribar *El sentit de la ficció* (Proa, 1999), en què es podia llegir: "Concebo la novel·la com un tot unitari, de la mateixa manera com el poeta pot concebre un poema, posem per cas un sonet. El poeta treballa amb dedicació tots els versos, les relacions rímiques i rítmiques, l'ordre de les paraules, la naturalesa d'aquestes paraules... I el poema és el conjunt i tot el que el conjunt suggereix en el lector. Doncs, per a mi, amb la novel·la passa el mateix. La diferència és que és més incòmode i llarg de fer perquè una novel·la és més extensa que un sonet". Quan va acabar *Les veus del Pamano* –que des del 2004 ha sigut traduïda a setze llengües– va tornar a la reflexió amb *La matèria de l'esperit* (Proa, 2005): "Una mena d'intrusió en l'escriptura i la música, en tot el que m'obsedeix de manera descarada", segons recordava aquest dimecres a Barcelona. Fa una dècada Cabré abordava –entre altres temes– la vocació unitària de tota la seva producció: "No és que sempre estigui escrivint el mateix llibre sinó que tota la meua obra, pel que fa a actitud vital, compromís artístic i estilístic, és un sol text, és un sol gest humà dividit en una sèrie de títols. Crec que això és una mica diferent d'escriure sempre el mateix llibre i penso que es pot dir de totes les arts".

Ara, tres anys i mig després de *Jo confesso* –publicada en onze llengües, i en procés de traducció en dotze llengües més–, Jaume Cabré dona a conèixer *Les incer-*

LES INCERTESES
JAUME CABRÉ
PROA
192 PÀG./18 €

teses, un conjunt de reflexions sobre els seus interrogants creatius, barrejats amb apunts culturals i afirmacions sobre el món contemporani. Pel que fa a la creativitat s'ocupa, per exemple, de la impossibilitat d'acabar un text, del fet de convertir cada novel·la en una extensió de la mateixa vida de l'autor, de la "profunditat i intimitat" de "crear un nou món i inventar-ne les lleis de funcionament" i de la reescriptura, "recordant però buscant una nova manera de dir-ho, entrant per una altra porta, tal volta per la finestra, començant amb un peu de diàleg o adoptant un punt de vista impensable".

Massacrar la cultura escrita

Cabré descriu així el seu nou llibre: "Després dels vuit anys de *Confiteor - Jo confesso* –han vingut els dos anys terapèutics d'escriptura de *Les incerteses*. A mesura que avancen els anys tinc les coses menys clares: en el terreny de la creació tot pot ser. El meu estat d'ànim també hi ha quedat reflectit". No defuig la crisi de valors actual: "La societat occidental està massacrant la cultura escrita. En part, però no només, pel creixement del prestigi de l'audiovisual. Hi ha una raó més profunda que no es basa en el fet de donar la culpa de tot a la televisió. És una crisi de valors. Crisi del valor de l'esforç, del valor del guany no immediat sinó preparat amb paciència. Crisi del valor que no es veu ni es toca sinó que s'imagina. Jo en diria crisi de la interioritat. Si som al segle del disseny, de l'aparença, de la moda, del culte al que és exterior; si som al segle de la forma com a contingut, és difícil parlar de continguts que es basen en la forma però que tenen i són continguts alhora. Massa difícil. La societat occidental s'està tornant Homer Simpson, i això és francament preocupant".

a
llegim

46-47

- Entrevista a Sue Grafton, un dels grans noms de la novel·la negra
- 'El bilingüisme mata', adverteix Pau Vidal

48-49

- El premi Nobel Dario Fo publica la seva primera novel·la ● L'últim inèdit de Maria Mercè Marçal, 'El senyal de la pèrdua'

FRANCESC MELCION

Tot i la crisi de la paraula escrita, Cabré ha aconseguit que les seves dues últimes novel·les s'hagin convertit en fenòmens de vendes i hagin sigut molt ben rebudes per la crítica. “El contacte amb els clubs de lectura ha sigut molt enriquidor –recordava l'autor aquesta setmana–. Els lectors sempre et diuen coses dels teus llibres que no saps”. Pel que fa a la promoció, aquests últims anys Cabré ha viatjat a l'Amèrica Llatina, Alemanya, Suècia i Polònia, entre altres països. “Hi ha hagut algun moment de saturació pel que fa a la promoció. Cal trobar un equilibri –diu–. És important no oblidar que entre tots ens hem d'ajudar. En la mesura que hi ha gent que s'interessa pel que jo lleigeixo, hi tinc contacte. No sóc d'aquells autors que opten per no donar cap entrevista”.

Viure en la novel·la que prepares

Al llibre, Cabré també explica com concep la novel·la, un gènere que treballa intensament des de fa gairebé quatre dècades, quan va publicar *Galceran, l'heroi de la guerra negra* (1978): “La novel·la per a mi, i per extensió la literatura, no és la representació ni la imitació de la realitat, sinó la creació en el text, amb els mitjans propis d'aquest art, d'una realitat nova que pot trasbalsar i remoure el lector. La batalla es guanya si el text es fa imprescindible per al lector; si al lector li fa l'efecte que aquell text se li adreça personalment, com si hagués estat escrit

“COM MÉS LLIBRES FAIG, MÉS EM COSTA ESCRIURE”, ADMET L'ESCRIPTOR

pensant en ell”. També s'endinsa en el seu mètode de treball, que a *Jo confesso* el va fer conèixer vuit anys amb un text que acabaria tenint 1.000 pàgines: “M'imagino que seria incapaç de fer el que fan molts col·legues de tancar-se uns quants mesos per redactar la novel·la que tenen al cap o en esquemes ben treballats; mesos de feina que deuen ser intensíssims i plens de gratificacions. Jo m'estimo més endur-me la novel·la, esfilagarsada i sense forma, al tren, al metro, a comprar, o pensar-hi quan faig dissabte, o quan vaig pel carrer o, ai las!, en alguna conferència molt ensopida”.

Durant la roda de premsa, Cabré va admetre també que cada vegada li és més difícil donar per bo un nou projecte. “Com més llibres faig, més em costa escriure, potser perquè primer vaig fer un cim de 2.000 metres, i després vaig voler fer-ne un de 3.000 i un de 4.000... De 4.000 encara no n'he fet cap, em sembla. Hi ha un moment que tens molta ambició, i aquesta ambició suposa que l'artefacte que estàs creant et distorsiona i et desorienta. En el cas de *Jo confesso* –que va ser una bessonada de quatre– hi havia molts moments que no sabia com continuar i em replantejava moltes decisions”. De moment, Cabré treballa en una nova ficció, que podria acabar sent una novel·la. “És un cim de 250 metres, de moment”, va dir. Fins a arribar als 4.000, li espera una feina de cinc o sis anys, com a mínim. ♦

UNA TRIA DE 'LES INCERTESES'

L'ascetisme de l'escriptor

“Escriure comporta conseqüències, esgarrinxades, seqüeles per a l'escriptor. Per escriure t'has de fabricar el teu propi silenci, tant personal com ambiental. El silenci personal és absolutament necessari: la vida ens provoca molts sorolls anímics, i penso que un dels exercicis importants d'un escriptor, precisament, és el de saber ser una espècie d'asceta que es retira del món unes quantes hores, dies o mesos, sense deixar de ser-hi. És aquella època en què se t'envidria la mirada i quan vas pel carrer no t'adones de gaire res llevat del que és imprescindible per no prendre mal”.

L'art d'explicar històries

“Això d'explicar històries va més enllà de ser una qüestió divertida. És una activitat més profunda i íntima lligada a la satisfacció de crear un món i d'inventar-ne les lleis de funcionament. Quan escrius un relat, tu mateix imposes les condicions i fins i tot en les tres i quatre primeres ratlles avises el lector de quines són”.

Crisi de la interioritat

“La societat occidental està massacrant la cultura escrita. En part, però no només, pel creixement del prestigi de l'audiovisual [...]. És una crisi de valors. Crisi del valor de l'esforç, del valor del guany no immediat sinó preparat amb paciència. Crisi del valor que no es veu ni es toca sinó que s'imagina. Jo en diria crisi de la interioritat. Si som al segle del disseny, de l'aparença, de la moda, del culte al que és exterior; si som al segle de la forma com a contingut, és difícil parlar de continguts que es basen en la forma però que tenen i són continguts alhora”.

Art i religió

“La religió pot ser vista com un remei de la civilització contra la por al que és desconegut i indemostrable; en certa manera, és el mateix camí que segueix l'art, i en la història de la humanitat hi pot haver molts moments en què una disciplina i l'altra van de bracet. Des del meu agnosticisme podria dir que, per sort, a l'art sempre li quedarà el poema”.

El dol d'acabar un llibre

“He hagut d'aprendre a fer el dol d'aquesta absència que es produeix a partir del moment que dones el text a l'editor. Aquest dol el visc d'una manera tan profunda que *allunyar* els personatges de la meua vida quotidiana arriba a tenir conseqüències físiques, com ara uns espectaculars i incòmodes desmaïes en la majoria dels casos. Arribo a somatitzar l'absència dels personatges i del seu món i les seves atmosferes”.

La importància del contrast

“No pots fer créixer un relat sense comptar amb el contrast. De la mateixa manera que el pintor l'usa per incitar l'observador, el narrador el fa servir per subornar el lector, ja que el contracte establert entre escriptor i lector suposa la fidelitat del segon als incentius del primer. Incentius de tot ordre: estilístics, narratius, psicològics, culturals... No existeix res més anarratiu que el terreny pla, de personatges idèntics, que parlen igual, i que s'ensopeixen en una història sense evolució”.